

основу оцінки кредитоспроможності позичальника – підприємств, що займаються виробництвом і ремонтом залізничного рухомого складу, інтервали 0,075-0,95 із шагом 0,125, то їх розподіл за класами виявиться іншим.

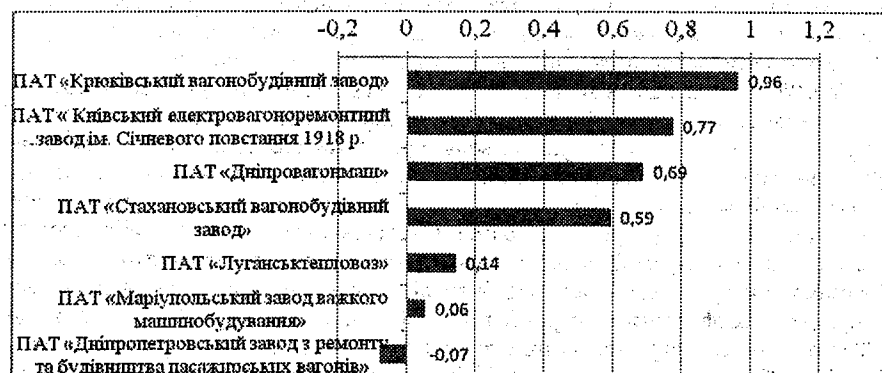

Рис. 1 – Рейтинг підприємств за інтегральною оцінкою ефективності управління оборотними активами.

Пропонована методика погіршує клас кредитоспроможності ПАТ «Київський електровагоноремонтний завод ім. Січневого повстання 1918 р.» (з 2 на 3), ПАТ «Дніпровагонмаш» (з 3 на 4), ПАТ «Луганськтепловоз» (з 5 на 8), ПАТ «Маріупольський завод важкого машинобудування» (з 5 на 9), ПАТ «Дніпропетровський завод з ремонту та будівництва пасажирських вагонів» (з 8 на 9). Таким чином, доречним є використання дискримінантної моделі інтегральної оцінки ефективності управління оборотними активами для оцінки кредитоспроможності підприємств, що займаються виробництвом, ремонтом і технічним обслуговуванням залізничного рухомого стану. Побудована модель краще враховує їх специфіку, ніж Z – показник дискримінантної функції, рекомендованої методикою НБУ для переробної промисловості (секція С, розділи 30, 33). Це дозволяє більш об'єктивно оцінити кредитні ризики вказаної вище групи машинобудівних підприємств і прийняти рішення щодо формування резервів для відшкодування можливих втрат за кредитними банківськими операціями.

Література

1. Мірко Н.В. Методи дослідження фінансового аналізу (стану) суб'єктів господарювання / Н. В. Мірко // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 6. – Т. 3. – С.268-272.

К.е.н. Жмайлова О.Г.

ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ», Україна

РОЛЬ ЛЮДСЬКОГО ФАКТОРА В МЕХАНІЗМІ ІННОВАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ

Постановка проблеми. Нинішній процес трансформації ринкового середовища характеризується зростанням швидкості змін споживчого попиту і гострою економічною конкуренцією. За цих умов рівень розвитку країни, та підприємства зокрема, значною мірою визначається здатністю сприймати останні досягнення НТП, стрижнем якого є інновація [6, с. 46].

Але жодна інновація не народжується без впливу людини на цей процес. Сфера і форма прояву інновації також визначається здібностями людини. Світовий розвиток суспільства наочно довів, що головне багатство будь-якої країни складають люди, а провідним критерієм економічного і соціального прогресу суспільства є ступінь розвитку людини і задоволення її потреб [1, с. 24]. Дослідивши національні багатства 192 країн, Світовий банк довів, що головним його показником є людський капітал, який складає 84%, тоді як фізичний капітал (тобто нагромаджені матеріально-речові фонди) становить 16%, а природний капітал – 20% [11, с. 97]. Це визначає необхідність дослідження людського фактора в механізмі інноваційного забезпечення підприємств.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вивчаючи проблеми людського фактора в економіці та механізмі інноваційного забезпечення підприємств, враховували результати досліджень Т. Сакаїя, А. Сміта, Т. Р. Мальтуса, А. Лавуазье, А. Кетле, Д. С. Мілля та ін. Прийняли також до уваги по даній тематиці проблеми праці таких вчених-економістів як О. М. Бородіна [1, 277 с.], В. В. Зянько [6, с. 45-47], Н. В. Краснокутська [7, с. 49-60], Е. М. Лібанова [8, с. 316], Ричов М. В. [10, с. 85-84], Харкянен Л. [11, с. 97-105] та ін. Роль людини та людського капіталу в ринковій економіці досліджується з різних підходів, глибоко і достатньо давно. Фахівцями вивчаються питання соціального захисту працівників; визначається вплив рівня освіти та науки на інноваційний розвиток; досліджуються закономірності зміни рівня безробіття, динаміки реальних доходів працівників, вплив формування середнього класу в країні на економічні зрушення; розробляються мотиваційні механізми впливу на продуктивність праці; досліджуються міграційні процеси наукової еліти; визначається значення інноваційного підприємництва як форма прояву діяльності управління-новатора. Тим не менше, питання значимості, специфіки і забезпеченості людськими ресурсами підприємств на всіх рівнях діяльності підприємства вивчені недостатньо. Це означає, що ряд питань з інноваційного забезпечення підприємств ринкової економіки залишаються невирішеними.

Так як людина є не тільки джерелом, а й частиною суспільного багатства, то вивчення ролі людини в механізмі інноваційного забезпечення підприємств повинно бути погоджено зі специфікою та значенням людини не тільки як працівника підприємства, а і як системної складової мікросередовища та макросередовища діяльності підприємства та визначення місця людського фактора в інноваційному забезпеченні.

Формулювання цілей статті. Ціль даної статті – дослідити значення та взаємозв'язок людини, як складової механізму інноваційного забезпечення підприємств, з іншими ресурсами підприємства на всіх рівнях. Досягненню цілі сприяли загальнонаукові методи: методи емпіричних досліджень (експертних оцінок, порівняння, розрахунковий, спостережень), методи теоретичних досліджень (аналіз та синтез).

Викладення основного матеріалу дослідження. Враховуючи першочергове значення забезпеченості підприємства необхідними ресурсами для здійснення інноваційної діяльності (залучення інновацій на підприємство); необхідно підкреслити, що людина являє собою так званий об'єднуючий елемент будь-якої системи. На думку Н. В. Краснокутської, «...ресурсу не існує доти, доки підприємець не відшукає в природі щось корисне і не надасть йому економічної цінності» [7, с. 57]. Значення людського фактора проявляється на кожному рівні механізму інноваційного забезпечення підприємств (рис. 1).

Під механізмом слід розуміти систему, яка складається зі взаємозв'язаних ланок (підсистем), які об'єднують численну кількість різних елементів та блоків, забезпечуючи в процесі їх взаємодії функціонування всіх підсистем організації [3, с. 355].

Розглянемо макрорівень інноваційного забезпечення, на який підприємство не має безпосереднього впливу, але є його складовою та функціонує згідно «правил» встановлених зовнішнім інноваційним забезпеченням макрорівня. Так, на найвищому макрорівні, де інноваційне забезпечення приймає форму інноваційного економічного середовища, природно-екологічного, інформаційного, науково-технічного, політико-правового, соціально-культурного та міжнародного, кожна складова корелює з людським фактором як у прямому, так і в зворотному напрямку. Так як людина є соціальною істотою, то вона весь час оцінює себе як в робочому колективі, так і в побутовому середовищі, тобто як у конкретному суспільстві, так і у суспільстві в цілому.

Досліджуючи вплив людини на ефективність дії механізму інноваційного забезпечення, необхідно визначити економічні важелі макросередовища та місце в ньому людини. По-перше, це рівень безробіття (за методом МОП у віці 15-70 років), який в Україні у 2011 р. сягнув позначки 8,6% до економічно активного населення, тоді як ще в 2009 р. склав 8,1% [9].

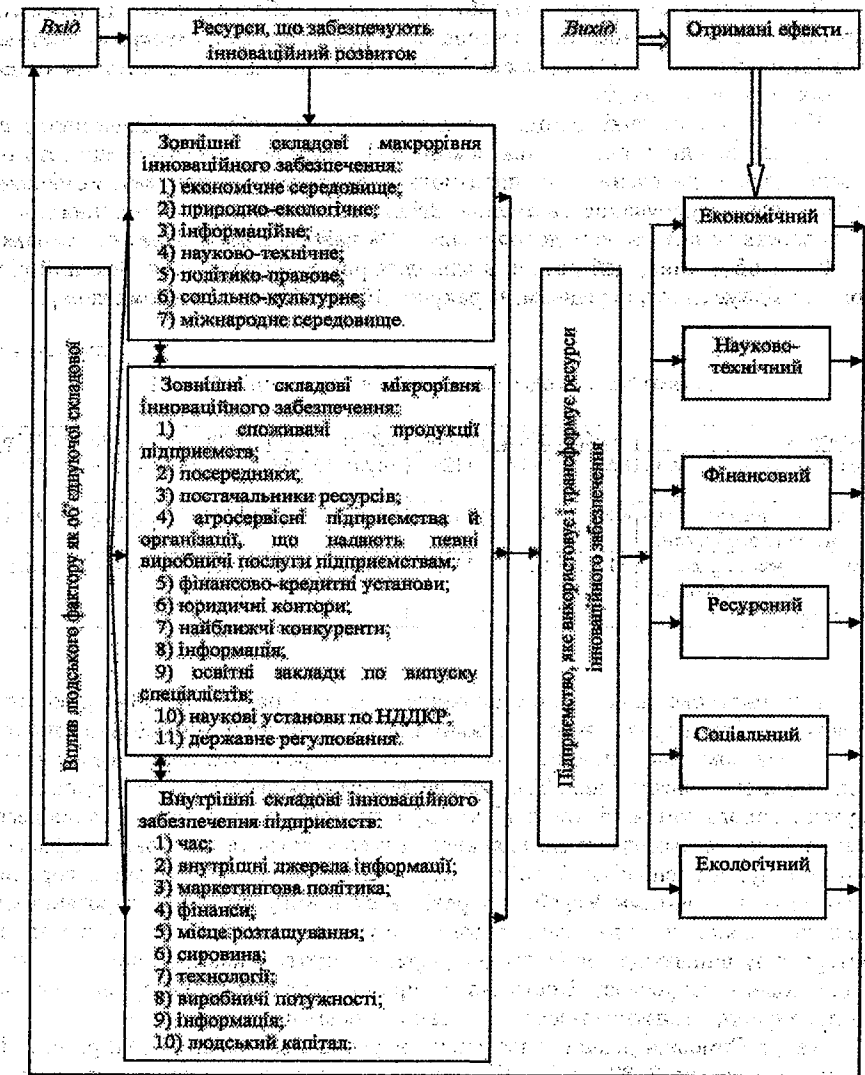

Рис.1. Модель механізму інноваційного забезпечення ефективної роботи підприємств в умовах ринкового середовища

Таблиця 2.

Прискорення циклічного розвитку

Роки	Темпи інновацій	Політико-правове середовище	Винаходи
1785 р.- 1845 р.		Монархічне правління обмежується парла-ментським правлінням	Енергія води, вироб-ництво тканини, ви-плавка заліза
1845 р.- 1900 р.	Друга хвиля 55 рр.	Відміна кріпосного права 1861 р., Конституція в США 1965 р. (після пере-моги Півночі)	Енергія пари, залізниця, виробниц-тво сталі
1900 р.- 1950 р.	Третя хвиля 50 рр.	Ліквідована монархія в Західній Європі, Японії, Росії (I-ша та II-га Світові Війни)	Електрика, хімікати, двигуни внутрішнього згорання
1950 р.- 1990 р.	Четверта хвиля 40 рр.	Капіталістично-правовий устрій, демократія, комунізм, зародки соціалізму	Нафтохімія, електроніка, авіація
1990 р.- 2020 р.	П'ята хвиля 30 рр.	Відкриття світових міждержавних кордонів в умовах глобалізації	Цифрові мережі, програмні продукти, нові медичні засоби

З таблиці 2 видно, що з процесом деформації політико-правового середовища у світі відбуваються позитивні зрушення в науково-технічному прогресі. Зі створенням правового суспільства, яке полегшує психологічне напруження та виступає важелем мотивації новаторів до творчості, простежується прискорення темпів перетворення ідеї в інновацію. Профілактика «згасання» або «переродження» інноваційної поведінки можлива за цілеспрямованої зміни вектора державної політики з «управлінського» на «спрямований», що стимулює розви-ток соціальних суб'єктів у визначених управлінською системою напрямках. Тому, на думку науковців, необхідно вести мову про інноваційні соціальні технології – процесуально структуровану сукупність прийомів і методів, спря-мовану на вивчення, актуалізацію та оптимізацію інноваційної діяльності, внаслідок чого створюються та матеріалізуються нововведення, що обумовлюють якісні зміни у різних сферах життєдіяльності, орієнтовані на раціональне використання матеріальних, економічних і соціальних ресурсів [10, с. 89].

На сьогоднішній день в Україні політико-правове середовище характеризується заполітизованістю влади та її нестабільністю, що створює психологічні бар'єри до новаторських рішень на теренах країни. Міжнародне середовище людського розвитку визначає місце України серед інших країн світу, обумовлюючи авторитет, членство в міжнародних організаціях та співпрацю України з іншими державами. При цьому слід зазначити, що в умо-

вах переходу до «економіки знань» саме розвиток інноваційних процесів виступає одним з визначальних чинників підвищення рівня конкурентоспроможності країн. Україна посідає 75 місце у загальному рейтин-гу за індексом конкурентоспроможності країн [8, с. 59]. Однак оцінка і рейтинг нашої країни за складовими цього індексу істотно варіюють (табл. 3).

Таблиця 3.

Бальна оцінка інноваційних чинників підвищення конкурентоспроможності країн, пов'язаних з використанням людського капіталу у 2008 р. (максимальний бал – 7)

Чинники	6,3	6,5	6,0	6,1	5,4	6,0	6,3	5,4	5,9	5,4	5,4	3,0
Рівень технологічної готовності	6,3	6,5	6,0	6,1	5,4	6,0	6,3	5,4	5,9	5,4	5,4	3,0
Сприйнятливість компаній до технологічних нововведень	6,1	6,3	5,7	5,7	6,1	5,9	6,2	5,3	5,6	5,4	5,3	4,0
Розповсюдженість ліцензування зарубіжних технологій	4,8	5,2	5,0	5,3	5,9	5,9	5,4	5,5	5,1	5,5	4,7	3,4
ІІ та трансфер технологій	3,9	4,4	4,4	5,2	5,3	6,	4,6	5,4	4,4	5,7	4,9	3,7
Якість науково-дослідних інститутів	5,7	6,4	5,4	5,3	5,2	5,5	5,6	5,8	5,7	5,0	5,6	3,9
R&D витрати компаній	5,4	5,9	5,3	5,2	5,0	5,0	5,8	5,0	5,8	4,6	4,9	3,4
Дослідницьке співробітництво університетів і промисловості	5,4	5,7	5,0	4,9	4,9	5,0	4,6	5,0	5,1	4,7	4,5	3,1
Державні закупівлі прогресивних технологічних продуктів	4,8	4,8	4,0	4,6	5,3	5,3	4,8	4,0	4,4	5,1	4,9	3,3
Якість підготовки науковців та інженерів	6,2	5,7	5,7	5,7	5,8	5,9	6,2	5,0	5,6	5,2	6,0	4,6
Поширеність мобільних телефонів	6,9	6,7	6,8	6,8	6,4	6,7	6,8	6,7	6,9	6,3	6,7	5,2
Доступ до internet в школах	6,6	6,0	6,1	6,4	6,0	6,4	5,6	5,8	5,1	5,2	5,2	2,7
Якість конкуренції між internet-provider	5,7	6,3	5,5	5,2	5,6	5,5	6,1	5,7	5,7	5,2	5,5	3,1
Розповсюдженість internet серед бізнесу	5,6	6,4	5,9	5,8	5,4	5,2	5,6	5,8	5,6	4,7	5,1	3,0
Якість систем освіти	6,0	4,9	4,5	5,5	5,3	6,1	4,5	4,6	4,4	5,2	5,1	3,9
Якість безоплатної освіти	6,5	5,0	5,1	5,6	5,5	6,1	5,6	4,7	5,2	5,3	6,0	3,7
Доступність найму іноземної робочої сили	4,9	4,6	4,5	4,9	4,7	5,9	4,4	5,5	4,3	5,3	4,5	4,8
Тендерна рівність жінок і чоловіків щодо зайнятості у приватному секторі	5,7	5,6	5,3	6,0	5,4	6,1	4,3	5,3	4,6	6,0	4,8	3,9
Можливість впливу захворюваності на туберкульоз на розвиток економіки	6,6	6,5	6,9	6,9	6,4	6,3	6,3	6,3	6,9	6,0	6,7	5,1
Можливість впливу захворюваності на ВІЛ/СНІД на розвиток економіки	6,2	5,1	6,5	6,4	6,0	5,7	5,8	5,9	6,4	5,6	5,9	5,4

Таким чином, з таблиці 3 видно, що показники оцінки інноваційних чинників, пов'язаних з використанням людського капіталу в Україні відстають від показників розвинених країн світу. Підтвердженням цього є 111 позиція у загальному рейтингу за обсягами прямих іноземних інвестицій та рівня розвитку трансферу технологій; 103 позиція – за масштабами охоплення навчальних закладів і державних установ Інтернетом, конкуренцією між Інтернет провайдерами та поширеністю використання засобів мобільного зв'язку серед населення, що значно ослаблює інтенсивність розповсюдження новітніх комунікаційних технологій і виступають гальмуючим чинником розвитку інноваційної сфери; 96 позиція – за розповсюдженням ліцензування зарубіжних технологій, що підвищує залежність економіки України від імпорту нових технологій, тоді як на експорт йде продукція з відносно невисокою часткою доданої вартості; 86 позиція – за сприйнятливістю підприємств до технологічних нововведень та 78 позиція за готовністю економіки України до сприйняття інновацій, говорять про нерозвиненість інфраструктури розвитку інновацій; 87 позиція рейтингу за державними закупівлями прогресивних технологічних продуктів говорить про недостатню підтримку з боку держави розвитку інноваційних процесів, тощо [8, с. 59].

Тобто, роль людського фактора на макrorівні інноваційного забезпечення проявляється як в глобальних масштабах, так і на рівні підприємств, що діють в умовах створеного середовища. Людина виступає як об'єднуюча ланка (рис. 1) всіх складових механізму інноваційного забезпечення підприємств. Реалізація інноваційних важелів людського розвитку має стати в Україні стратегічним напрямом соціально-економічної політики. Видатки на охорону здоров'я, освіту, соціальний захист повинні розглядатися не як витрачання бюджетних коштів, а як соціальні інвестиції, що здатні забезпечити нову якість розвитку країни. Зміцнення здоров'я, збільшення освітнього потенціалу, забезпечення інших аспектів розвитку людей призведе до виникнення стійких, комплексних економічних і соціальних ефектів, причому економічна віддача може істотно перевищувати віддачу від інвестицій у фізичний капітал [8, с. 65].

Висновки. Таким чином, у зв'язку з вищесказаним можна зробити наступні висновки: 1. Механізм інноваційного забезпечення являє собою систему, яка складається зі взаємозв'язаних ланок (підсистем), які об'єднують численну кількість різних елементів та блоків; забезпечуючи в процесі їх взаємодії функціонування всіх підсистем організації; 2. На всіх рівнях механізму інноваційного забезпечення кожна його складова корелює з людським фактором як у прямому, так і в зворотному напрямку, який є рушійною силою механізму інноваційного забезпечення. Всі складові механізму інноваційного забезпечення на макrorівні (у вигляді інноваційного економічного середовища, природно-екологічного, інформаційного, науково-технічного, політико-правового, соціально-культурного та міжнародного), на макrorівні (у вигляді споживачів продукції, посередників, постачальників ресурсів, агросервісних підприємств й організацій, що надають певні виробничі послуги, фінансово-

кредитних установ, юридичних контор, найближчих конкурентів, інформації, освітніх закладів, наукових установ по НДДКР, державного регулювання) та на самому підприємстві (час, внутрішні джерела інформації, маркетингова політика, фінанси, місце розташування, сировина, технології, виробничі потужності) є «мертвим» капіталом, який може спрацювати полярно у залежності від якості спрацювання людського фактору; 3. Видатки держави на охорону здоров'я, освіту, соціальний захист повинні розглядатися не як витрачання бюджетних коштів, а як соціальні інвестиції, економічна віддача від яких може істотно перевищувати віддачу від інвестицій у фізичний капітал.

Література

1. Бородіна О. М. Людський капітал на селі: наукові основи, стан, проблеми розвитку [Текст] / Бородіна О. М. – К.: ІАЕ УААН, 2006. – 277 с.
2. В Украине богатеют только богатые [інтерв'ю Голови Державного комітету статистики України О. Г. Осауленка від 05.04.2007 року] [Текст] // Газета «Дело» №112. – 2007. – 05 квітня.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови [Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – К., Ірпінь: ВТФ «Перун», 2003. – 1440 с.
4. Стельмах Л. Демографічна ситуація в Україні [Текст] / Л. Стельмах // Інтернет – видання «Діалог» – 2008.
5. Динаміка доходів населення в Сумській області / Офіційний сайт головного управління статистики в Сумській області // www.sumystat.gov.ua
6. Зянько В. В. Інновація як складова науково-технічного прогресу / В. В. Зянько [Текст] // Вісник «Економіка» Київ. націон. ун-ту ім. Т. Шевченка. – Вип. 69, 2004. – С. 45-47.
7. Краснокутська Н. В. Інноваційний менеджмент [Текст]: Навч. посібник. / Н. В. Краснокутська – К.: КНЕУ, 2006. – 504 с.
8. Людський розвиток в Україні: інноваційний вимір [Текст]: Колективна монографія / За ред. Є.М. Лібанової. – К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень, 2009. – 316 с.
9. Рівень безробіття в Україні / Офіційний сайт Державної служби статистики України // www.ukrstat.gov.ua
10. Рычев М. В. Инновации и инвестиции в процессе становления рыночной экономики в современной России [Текст] / М.В. Рычев // Вестник СамГУ, 2007. – № 1 (51). – С. 85-94.
11. Регионы Украины [Статистичний збірник] – К.: Держстат України, 2012– Ч.1 – 310 с.
12. Україна у цифрах [Статистичний збірник] – К.: Держстат України, 2012– 267 с.
13. Харкянен Л. Інвестиції в людину – фактор розвитку економіки [Текст] / Л. Харкянен // Віче. – № 11. – 2000. – С. 97-105.
14. The Global Competitiveness Report. – G. – 2005. – P. 503-520.